

Soudruzi, dovolte mi...

Vystoupení ministra vnitra ČSSR Vratislava Vajnara na celostátní poradě k problematice práce s agenturou

PROKOP TOMEK

Otištěný dokument je mimořádně otevřeným a zasvěceným komentářem činnosti StB. JUDr. Vratislav Vajnar se stal federálním ministrem vnitra 20. června 1983 jako nástupce Jaromíra Obziny. Měl za sebou kariéru vysokoškolského pedagoga, vědeckého pracovníka a diplomata. Od roku 1972 působil v aparátu ÚV KSČ, naposledy jako vedoucí sekretariátu generálního tajemníka. Na poměry bezpečnostního aparátu disponoval nepochybně nadprůměrným rozhledem a znalostí několika jazyků. Ve funkci ministra provedl řadu organizačních změn, které vyvrcholily v létě 1988 reorganizací řídicích a organizačních struktur ministerstva i Státní bezpečnosti. Dne 12. října 1988 předal funkci Františku Kinclovi a vrátil se do diplomacie.¹ Vajnarovo působení v čele ministerstva vnitra spadalo do období počátku výrazných změn ve společnosti. Politickou nestabilitu zahájila častá střídání na vrcholném postu generálního tajemníka KSSS, která vyvrcholila roku 1985 nástupem Michaila Gorbačova do funkce. Právě snahy o přestavbu a zefektivnění administrativního aparátu vedly ke zmíněné reorganizaci StB z roku 1988. Cílem změn bylo i zlepšení dlouhodobě slabých výsledků kontrarozvědky, systémové řešení trvajících problémů a přizpůsobení činnosti StB novým politickým skutečnostem v zahraničí i v Československu. Bylo třeba reagovat na vyhlášenou „pře-

Jaromír Obzina, ministr vnitra ČSSR v letech 1973–1983, a Vratislav Vajnar, ve stejné funkci v letech 1983–1988

Foto: ABS

stavbu“, na tlak na větší otevřenost státu jako důsledek československé účasti na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a konečně na nárůst nezávislých iniciativ a jejich podporu ze zahraničí.

Vajnar ve svém vystoupení před náměstkou ministra vnitra, náčelníky centrálních správ StB a krajských správ StB 31. října 1984 otevřeně poukázal na problémy při využívání agentů ve Státní bezpečnosti. Ve funkci byl tehdy rok a půl, takže měl již možnost zorientovat se v prostředí, s nímž neměl předtím přímou zkušenost. Rozhled, možnost srovnávat a jistá nezájatost (neměl předtím vazby na struktury ministerstva) mu asi umožňovaly vnímat výsledky činnosti Státní bezpečnosti kritičtěji.

Vajnar si povšiml, že jak diskuse o agentuře, tak samo řízení agenturní činnosti v StB byly formální a roky

se stále opakovaly. Viděl, že agentura nedodává informace využitelné pro činnost StB a požadované stranickým a státním vedením a že tento aparát produkuje množství poznatků, ale jejich využití je malé. Jeho vystoupení dokládá jednu skutečnost, totiž to, že Státní bezpečnost vykazovala podobné rysy neefektivity, předstírání a morální vyprázdněnosti jako celý socialistický systém v ČSSR koncem osmdesátých let. Ani reforma StB z konce této dekády na tom nic nezměnila. Vajnarův nástupce František Kincel to v dubnu 1989 doložil těmito slovy: *Prakticky jsme neomezili administrativní náročnost řízení, nezjednodušili rozhodovací procesy s výraznější delimitací pravomoci na nižší řídicí články. [...] Přes malé zlepšení (v budování a využívání agenturních prostředků - pozn. aut.) je dalším důsledkem zdaleka ne optimální stav v získávání včasných,*

¹ Vratislav Vajnar, nar. 17. 9. 1930. V letech 1958–1972 pracovník ministerstva zahraničních věcí, 1972–1974 pracovník oddělení mezinárodní politiky ÚV KSČ, 1974–1977 pomocník generálního tajemníka ÚV KSČ, 1977–1983 vedoucí sekretariátu generálního tajemníka ÚV KSČ, federální ministr vnitra od 20. 6. 1983 do 11. 10. 1988. V roce 1981 byl členem ÚV KSČ a v roce 1980 mu byl udělen Řád práce. KALOUS, Jan a kol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. ÚSTR, Praha 2009, s. 187–189.

kvalitních, dostatečně spolehlivých a vstřícných informací o nepřátelských záměrech. I o některých akcích protivníka z poslední doby jsme nebyli včas informováni, jako např. o přípravě podpisové akce kulturních pracovníků.²

Bylo by ovšem mylné na základě tohoto dokumentu začít paušálně podceňovat význam agenturního aparátu pro předlistopadovou společnost. Informace získávané agenturními pro-

středky sice nezachránily komunistický režim, nicméně měly nejrůznější negativní důsledky pro život občanů a pomáhaly v tom nejdůležitějším, totiž v udržování strachu ve společnosti, a to až do listopadu 1989.

Vajnar ale nepochopil hlavní důvod neefektivity agenturního aparátu: valná většina tajných spolupracovníků podávala informace pod nátlakem, ze strachu a snažila se sdělit co nejméně.

Přepis Vajnarova vystoupení byl rozeslán až na jednotlivé odbory a oddělení správ Státní bezpečnosti. Jejich pracovníci museli potvrdit svým podpisem, že se s textem seznámili. Dokument tedy měl povahu instrukce. Citovaný exemplář se dochoval v objektovém svazku „Cizinec“, vedeném na Správě StB Hradec Králové v problematice „vízových cizinců“ na území kraje.³

Krajská správa Sboru národní bezpečnosti
Správa Státní bezpečnosti Hradec Králové

OS-0014/OV-01-86
18. ledna 1985

Přísně tajné —

Výtisk č.: 3

Přílohy: 1/19

Obdrží:

3. odd.

V příloze zasiláme závěry z celostátní porady konané dne 31. října 1984 k problematice práce s agenturou. S obsahem tohoto materiálu seznámte všechny podřízené operativní pracovníky nejpozději do 30. ledna 1985. Seznámení každý operativní pracovník potvrdí svým podpisem.

Náčelník správy StB
v. r.
mjr. RSDr. Josef Hakl

Soudruzi,

dovolte mi, abych na závěr vyslovil několik poznámek. Nejprve k práci s agenturou na jednotlivých útvarech ministerstva vnitra a jednotlivých správ, dále k některým konkrétním otázkám operativní práce v současné době a nakonec bych Vás chtěl krátce informovat o projednání materiálu o bezpečnostní situaci na předsednictvu ústředního výboru a o úkolech na příští rok.

Pokud jde o práci s agenturou: pozorně jsem poslouchal jak vystoupení s. Kováče⁴, tak všechny diskutující. Zpráva, kterou předložil s. Kováč, byla v podstatě věcná, konkrétní, ukazovala pozitivní výsledky a negativní skutečnosti, které

2 Projev ministra vnitra ČSSR s. genpor. Ing. Františka Kincla na slavnostním shromáždění u příležitosti 44. výročí vzniku Sboru národní bezpečnosti dne 17. dubna 1989 v aule Vysoké školy SNB.

3 ABS, f. Objektové svazky – Hradec Králové (HK-OB), reg. č. 89 „Cizinec“, v roce 1985 veden na S StB Hradec Králové, I. odbor, 3. oddělení, díl svazku 13, s. 93–112.

4 JUDr. Ján Kováč (27. 11. 1933 – 20. 6. 1988), původním povoláním plánovač. Člen KSČ od roku 1952. V letech 1952–1963 voják z povolání. V roce 1963 byl přijat k SNB jako starší referent KS SNB Banská Bystrica (vyšetřovatel odboru StB Banská Bystrica). V roce 1969 absol-

se v této oblasti projevují. Je možno říci, že to byl kritický pohled na některé úseky naší práce. Vzhledem k tomu, že s. Kováč řídí několik správ, které pracují na tomto úseku, nebylo by na škodu, kdyby některé jeho závěry, konstatování, byly adresnější, konkrétnější, abychom věděli, kdo, kde, co a proč. Tuto konkrétnost jsem očekával i od diskuse a tam toho bylo ještě méně. Většina vystoupení navazuje na řadu předchozích jednání o této otázce. Přečetl jsem si záznamy z loňské porady o této problematice, o práci kontrarozvědky, i některé další materiály a mohu konstatovat, že bohužel většina toho, co zde dnes zaznělo, byla řečena již před rokem. Hovořilo se o tom již na březnové poradě a při mnoha jiných příležitostech. Ve všech vystoupeních byly ukázány nedostatky a slabiny, ale je[n] na velice obecné úrovni. Byly vytyčeny i úkoly, které před námi stojí, ale rovněž jen ve velice obecné poloze; jsou to prostě úkoly, které si vytyčujeme neustále opakovaně. V diskusi nezaznělo mnoho konkrétních kritických poznatků a tím méně konkrétních námětů pro zlepšení práce na tomto úseku. Některé tam byly, s. Vavro⁵ hovořil o analýze, o některých opatřeních, ale bylo toho málo. Situace není dobrá a myslím, že všechna diskusní vystoupení to fakticky potvrdila. Podle mého názoru většinou na úseku organizování a řízení agenturní sítě nepracujeme dobře. Není to proto, že bychom nevěděli, jak máme pracovat. Přečetl jsem si příslušný, před několika lety vydaný rozkaz k práci s agenturou⁶ a musím konstatovat, že obsahuje skutečné konkrétní směrnice, konkrétní pokyny pro všechny etapy práce s agenturou, počínaje výběrem, prověřování[m], získáváním, řízením, výchovou, odbornou přípravou, výcvikem, úkolováním, vytěžováním, hodnocením zpráv tajných spolupracovníků, hodnocením jejich činnosti a všech dalších věcí, které s tím souvisí, včetně pokynů o výjezdech těchto pracovníků do zahraničí, spojení s nimi, přerušení nebo i ukončení spolupráce. To vše je tam upraveno velmi podrobně a v podstatě správně, jak to odpovídá nejlepším zkušenostem naší Bezpečnosti, i zkušenostem dalších bezpečnostních orgánů, včetně sovětských. Nejde tedy o to, že bychom nevěděli, co máme dělat, že bychom [ne]měli jasno, jak to máme dělat, ale jde o to, že tyto směrnice se nedodrží. V řadě případů je operativní pracovníci ani nezajímají a náčelníci důsledně nevyžadují a nekontrolují jejich plnění, a pokud kontrolují, nevyvozuji z nedostatků závěry. Nemyslím si, že se na agenturně operativním úseku dělá málo práce. To, co zde bylo řečeno, kolik máme tajných spolupracovníků, kolik se dělá schůzek, kolik je agenturních zpráv, svědčí o tom, že se práce dělá, že se vynakládá mnoho sil, mnoho prostředků, ale zřejmě ne na správném místě, ne správným způsobem. Proto přínos je malý, efektivních výsledků málo; především je málo závažných informací jak pro informování vedení strany a státu, tak pro vlastní operativní práci, pro ochranu socialismu, pro boj proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli. To je, myslím, základní skutečnost a základní faktor, charakterizující současný stav práce s agenturou. Tedy ne že by se dělalo málo, ale nedělá se tak, jak je třeba. V této souvislosti bych chtěl říci jednu věc: neustále se hovoří o kriteriích, stále přemýšlíme, jak máme hodnotit operativní práci. K tomu bych chtěl poznamenat, že základní kriterium je jenom jedno a je velice prosté – agentura má získávat informace prakticky využitelné pro práci bezpečnostních orgánů, pro práci stranického a státního vedení. To znamená, že kriterium pro práci s agenturou je, jaké a kolik informací agentura dodává. To je kriterium pro celkovou agenturní práci, a to je i kriterium pro práci každého jednotlivého tajného spolupracovníka. Jestliže máme tajné spolupracovníky dobře rozmístěné, jestliže jsou kvalifikovaní, jak je třeba, jestliže je řídíme, jak je třeba, jestli vyhodnocujeme jejich zprávy, jestli je konkrétně úkolujeme, co mají dělat, aby to přineslo to, co potřebujeme, pak to odpovídá základním požadavkům agenturně operativní práce. Základní kriterium je jediné: kvalita informace, kterou agentura přinese. Jestliže agentura nepřináší využitelné informace, agenturně operativní práce neplní svůj smysl bez ohledu na to, kolikrát za měsíc se scházíme, jak intenzivně agenty úkolujeme a jak je prověřujeme. V agenturně operativní práci proto existuje základní kriterium – mít tajného spolupracovníka, který přináší to, co od něho potřebujeme. To znamená, že je na správném místě, je kvalifikovaný a je správně veden. Rozkaz z r. 1977 by nám měl v tomto směru být vodítkem – jiná kriteriia bych nehledal.

voval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, 1970–1972 velitel Pohotovostního útvaru VB MV SSR, 1972 náčelník KS SNB Bratislava, 1974 náčelník XII. správy FMV Bratislava. Od 1. 10. 1979 do 31. 10. 1985 I. náměstek MV ČSSR (řídil II., X., XII. a IV. správu SNB a Správu vývoje automatizace). Dne 1. 11. 1985 byl přeložen do činné zálohy (představitel FMV v Bulharsku), 31. 8. 1987 zproštěn služby a 25. 2. 1988 propuštěn ze služebního poměru pro porušení přísahy. Dne 19. 2. 1988 byl vyloučen předsednictvem ÚV KSČ z komunistické strany. Byl poslancem Západoslovenského KNV, do roku 1985 i poslancem sněmovny národů Federálního shromáždění. Zastával různé stranické funkce, byla mu udělena řada vyznamenání a medailí včetně Řádu práce (1983). Dosáhl hodnosti genmjr. (9. 4. 1980). V srpnu 1986 bylo zahájeno prověřování a 1. 12. 1987 bylo proti němu vzneseno vyšetřovatelem inspekce MV obvinění z trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví. Ján Kováč byl jedním z funkcionářů, kteří se nechali korumpovat Stanislavem Babinským, předsedou Spotřebního družstva Jednota v Trstené, okres Dolný Kubín. Aféra Stanislava Babinského se stala ve své době proslulým příkladem korupce a obohacování stranické nomenklatury. KALOUS, Jan a kol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*, s. 105–108.

5 Plk. Jozef Vavro, nar. 24. 4. 1926. Od roku 1979 náčelník XII. správy SNB – Správy kontrarozvědky StB v Bratislavě.

6 Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 3 z 25. 1. 1978 – Směrnice pro práci s tajnými spolupracovníky kontrarozvědky, A-oper-I-3.

Je třeba upozornit na jednu důležitou skutečnost, že v posledních dvou letech, přesto, že těmto problémům bylo věnováno dost pozornosti, se nejenom neprojevuje zlepšení, pokud jde o přínos agenturní práce, ale dokonce se projevuje určitý pokles, je menší efektivnost, menší výslednost. Nebudu zbytečně uvádět příliš mnoho čísel, ale z toho, co zde odeznělo i v diskusi některých soudruhů, se ukazuje, že máme sice desítky a stovky informací, které přináší agentura, ale jejich využitelnost je velmi nízká; kupříkladu za jeden týden letošního roku bylo získáno na jedné správě 810 agenturních záznamů z devíti set schůzek, ale tento útvar nepostoupil pro svodku federálního ministerstva ani jednu informaci. Nevím, kolik se jich využilo v konkrétní operativní práci. U dalších správ to není o mnoho lepší. Bohužel, z náčelníků útvarů, kteří tady vystupovali, si pouze jeden všiml, že jejich informace jsou málo využitelné, ti ostatní to přešli. Nevím, zda o tom nevědí, nebo zda je to nezajímá, nevzrušuje. Kdybych řídil agenturní práci a měl 800 poznatků za týden a z toho ani jeden nikam nemohl postoupit, tak se nad tím budu zamýšlet a budu si říkat, že něco v mé agenturní práci není v pořádku. To mně ve vystoupeních scházelo. Mluvílo se o problému řízení agentury, o tom, že máme určité generační problémy, že jsou operativní pracovníci, kteří nejsou dost zkušení. To je fakt, který prostě musíme respektovat a konstatovat, ale musíme také dělat něco, abychom ho překonali. A tady je odpovědnost na náčelnících; náčelníci by měli mít tolik zkušeností, aby byli schopni operativní pracovníky řídit a usměrňovat, aby jim byli schopni pomáhat. To se týká řídicích pracovníků od okresních útvarů, přes krajské a federální správy, až po náměstky. Jestliže víme o tom, že operativní pracovníci na svou práci nestačí ne proto, že by nechtěli, ale proto, že nejsou dostatečně připraveni, bylo by účelné, abychom se řešení tohoto problému prakticky věnovali a pomohli jim svou osobní aktivní účastí na schůzkách s agenturou. Ne však jen tím, že se to tam odsedí, jak se tady správně kritizovalo. Když již náčelník na schůzku jde, musí řídicímu orgánu něco ukázat, něco jej naučit.

Jednu poznámku k tomu, o čem se tu hodně mluvilo: výslednost a účinnost práce agentury nevyhnutelně závisí na tom, jaký má agentura vztah k našemu zřízení. To znamená, že je třeba se orientovat na získávání tajných spolupracovníků, kteří s námi spolupracují z přesvědčení. Dostávám dost informací, které svědčí o tom, že daleko více se orientujeme na ty, kteří jsou kompromitováni, kteří potom přistupují ke spolupráci z různých osobních a spekulativních důvodů. Ve Státní bezpečnosti bychom se měli více opírat o ty, kteří spolupracují z přesvědčení. Ti nebudou zrazovat, ti nás nebudou dezinformovat, ti budou pracovat iniciativně a z jejich práce bude větší přínos. Jestliže ale získáme, jak o tom hovořil s. Kováč, tajného spolupracovníka způsobem, že mu budeme vyhrožovat nožem nebo kompromitací, pak je to většinou málo efektivní.⁷ Navíc je ovšem třeba říci, že v uváděném příkladu šlo o člověka, o kterém původní informace říkala, že s námi spolupracuje, že dává informace, že má loajální vztah k našemu socialistickému zřízení. Tím, jak jsme se ho pokusili „získat“, jsme to dokonale zbabrali. To jsou cesty a metody, které nelze používat.

Další, co odeznělo v diskusi a už mnohokrát, nejenom stížnosti na to, že výslednost agenturně operativní práce v podstatě hodnotíme podle kvantitativních a nikoliv podle kvalitativních ukazatelů. Tyto stížnosti plně sdílím. To je nesprávný přístup. Takový přístup nám však nikdo neuložil; nikdo nestanovil, že máme hodnotit agenturní práci podle toho, kolik máme agentů, kolik schůzek jsme s nimi realizovali, kolik předali zpráv. K tomu jsme se dopracovali vlastní „pílí“ a teď za to někoho kritizujeme. Není koho. Musíme vycházet z toho, že naším cílem je kvalita. Nebudeme získávat spolupracovníky jenom proto, abychom je měli. To platí o nábore, počtu schůzek, počtu zpráv a všech ostatních ukazatelích. Samozřejmě, když máme dobře využívat síť TS, musíme ji dobře řídit. Hovořilo se zde o kvalitní přípravě na schůzky, o povinnosti vyhodnocovat informace a to nejenom ze strany řídicího orgána; řídicí orgán, ten má určitý, poměrně omezený rámeček, do kterého vidí, ale náčelník by měl mít rámeček znalostí podstatně širší a vyšší náčelník ještě širší. Každý náčelník musí být schopen vyhodnotit, jestli informace, která byla získána, má nějaký praktický smysl, zda a v čem je užitečná a co je s ní třeba dělat. Hovořilo se dost o tom, že řada signálů „uteče“ proto, že než se rozhoupáme k jejich prověření, signály se prostě ztratí. Z hlediska účinnosti agenturně operativní práce je schopnost správně vyhodnocovat získané signály a okamžitě na ně nasadit síly velice potřebným požadavkem, který je jedním z východisek, jak se dostat k výsledkům. Zachytíme-li signál, který za to stojí, pak v koordinaci jednotlivých pracovišť je třeba na tento signál soustředit více lidí i přesto, že dělají na jiných pracovištích. Hovoří se o stabilitě; samozřejmě je třeba stability i u tajných spolupracovníků i u řídicích orgánů. Ale soudruzi, když doporučujeme stabilizovat, tak komu to doporučení adresujeme? Vždyť to je v našich rukách! Nikdo

7 Jde o narážku na případ z dubna 1984, kdy příslušníci StB kpt. Oldřich Krkoška a ppap. Jiří Mlejnecký ve Štramberku získávali násilím k tajné spolupráci římskokatolického kněze Václava Altrichtera. Krkoška mu v průběhu schůzky verbálně vyhrožoval (mj. i tím, že bude obviněn ze znásilnění), poléval ho vodou a ohrožoval ho nožem a sekáčkem na maso. Příklad nezůstal utajen. Po přešetření Inspekci krajské správy SNB Ostrava byl Krkoška propuštěn ze služebního poměru a Mlejnecký přemístěn k VB. Příklad se dostal roku 1997 před soud, ovšem příslušníci StB nebyli odsouzeni. Podle výroku soudu byl stíhaný skutek již promlčen. BLAŽEK, Petr: Orwellův rok v Kopřivnici. „Závěry z případu porušení směrnic A-oper-I-3 příslušníky Správy StB KS SNB Ostrava“. *Paměť a dějiny*, 2007, roč. I, č. 1, s. 108-119. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0701-108-119.pdf> (citováno k 9. 12. 2015).

nám neukládá, abychom měnili řídicí orgány. Proto tato kritika směřuje na nás. Jestliže kterýkoliv náčelník řekne, že je špatné, že řídicí orgány nebo tajní spolupracovníci nejsou stabilizováni, já s ním plně souhlasím, ale mohu mu jenom říci; soudruhu, stabilizace je především ve tvé odpovědnosti a ve tvé pravomoci.

Ještě ke kvalitě. Kromě získávání a řízení agentury je základním úkolem soustavné vyhodnocování výslednosti práce s agenturou. Soustavné vyhodnocování tajných spolupracovníků a v návaznosti na tom také kvality zpráv, které získávají. Ti, kteří nepracují, ty, které máme jen pro statistiku, je třeba vyřadit. Ale především se snažit, abychom je vůbec nezískávali. Protože: získá se tajný spolupracovník, něco se dozví o práci na jistém úseku a za rok nebo půldruhého roku s ním spolupráci přeručíme. To rozhodně naší práci nepřispívá nejenom proto, že jsme zbytečně vyplývali síly, ale také proto, že se dostávají mimo okruh Sboru národní bezpečnosti určité informace, které by se ven dostávat neměly. Mám-li z toho, co bylo řečeno, udělat nějaký závěr, pak musím především konstatovat, že se o nedostatcích jen hovoří, že se vytyčují stále nové úkoly, ale potom se už jejich plnění nekontroluje, nebo se prostě konstatuje, že nedostatky přetrvávají. V tom je základní problém. Příčina neúspěchu je v tom, že řada příslušníků nezná rozkazy a normy pro agenturně operativní práci, vydané ministrem vnitra a že ti, kdo je znají, to se týká především náčelníků, nevyžadují jejich důsledné plnění. Směrnice jsou na to, aby se plnily. Základní úkol je: od operativního pracovníka, přes všechny náčelníky, až k náměstkům ministra vnitra, znát a důsledně vyžadovat plnění předpisů v celém rozsahu. To povede ke zkvalitňování výběru řízení, vytěžování, kontroly a vyhodnocování výslednosti práce agentury.

Je třeba si neustále vyjasňovat, že tajné spolupracovníky máme na to, aby sloužili kontrarozvědce. Mám však na stole nebo v trezoru řadu případů, které ukazují, že spolupráce s Bezpečností slouží některým „tajným spolupracovníkům“ velice účinně ke krytí jejich nezákonné činnosti. Až proběhne soud s některými z těchto výtečnicků, uvidíte, jak a kolik miliónů získal tajný spolupracovník na takové „spolupráci“. Těžil z toho, že ho pracovníci Bezpečnosti jako agenta posílali do zahraničí a umožňovali mu nejen bezcelní přepravu všeho možného, ale též další, pro něho výhodnou činnost. Teď máme z oblasti elektrotechnického průmyslu případ agenta, který v podstatě rovněž pracoval sám pro sebe. Máme ještě horší případy, kde se vytvoří „společnost s ručením neomezeným“, řídicí orgán a agent a kradou spolu. Máme případ agenta, který vyjžděl do zahraničí na pokyn řídicího orgána, který mu zase zajišťoval v zájmu „operativní práce“ bezcelní odbavení a potom se o takto pašované věci dělili. Samozřejmě černá ovce se najde vždycky mezi těmi tisíci lidmi, kteří u nás pracují a se kterými my musíme pracovat. Vyloučit se to nedá. Ale náčelník, ten by měl něco vědět o tom, jak ten který tajný spolupracovník žije. Když je mu 35 let, odkud má peníze na vše, co si pořizuje. To je prostě povinnost znát a je tedy i povinnost z toho dělat závěry. Důsledně dbát, že tajný spolupracovník je na to, aby sloužil Bezpečnosti. To, že nějakou výhodu z toho má, můžeme do jisté míry tolerovat, s tím můžeme počítat. Ale aby mu spolupráce sloužila čistě jako zástěra pro rozsáhlou trestnou činnost, to by být nemělo a nebude. Další je výchova, příprava, prostě celková práce s tajným spolupracovníkem doma i v zahraničí. Co má a co nemá vědět. Je dost případů, které svědčí nejen o slabé práci, ale skutečně naprosto diletantské práci. Některé věci znějí jako perličky. Mám ale obavy, že těch perliček je daleko více, než se mi dostane na stůl. To je skutečnost, která mě znepokojuje. Jednotlivé případy jsou řešitelné, ale vědomí, že se mi to dostane na stůl pouze dílem náhody, mně vadí.

Uvedené negativní případy potvrzují to, co zaznělo ve zprávě i vystoupeních, že totiž vyhledávací činnost kontrarozvědky, konkrétně práce s agenturou, je neuspokojivá. Má sestupnou tendenci, nelepší se, přes všechny projevy, porady a usnesení. Máme málo hodnotných zpráv, málo jich je použitelných pro operativní práci, málo jich je použitelných pro informování příslušných činitelů. Většinou registrujeme události, ke kterým již došlo, ale dostáváme málo poznatků o tom, co se bude dít, abychom mohli včas reagovat. Z toho vyplývá, že práce se sítí tajných spolupracovníků je málo aktivní, málo efektivní.

Úkolem naší dnešní porady není přijímat nové závěry, které by šly za rámec toho, co již víme, ale je třeba zabezpečit plnění toho, co jsme si již mnohokrát vytkli, co jsme si již mnohokrát uložili a stanovili. Úkolem je trvale zlepšovat, nejen na příští rok, ale soustavně zlepšovat práci se sítí TS na základě platných rozkazů a směrnic. Pro náčelníky především vyplývá úkol soustavně hodnotit, kontrolovat a analyzovat tuto práci, ve všech fázích od vtypování, přes verbovku, řízení, vytěžování až po případné přeručení spolupráce. To je základní východisko.

Ukládám náčelníkům na všech stupních, od náměstků ministra, přes náčelníky krajských správ, správ Státní bezpečnosti až po základní útvary, důsledně plnit úkoly uložené ve směrnících pro práci s agenturou, vypracovat si termínový plán řízení a kontroly. Možná, že někde existuje, možná, že neexistuje, budu chtít ty plány vidět. Na základě kontrol analyzovat kvalitu práce a z toho dělat závěry, zda je dost agentů, zda jsou na místech, kde je potřebujeme, zda jsou řízení tak, jak potřebujeme, a zda přináší takové zprávy, jaké potřebujeme. To je pro náčelníky.

Druhý úkol je pro inspekční a kontrolní orgány všech útvarů. Aby ve svých plánech trvale měly zařazen bod o kontrole práce s tajnými spolupracovníky s tím, že východiskem je rozkaz z r. 1977.

Za třetí ukládám, aby na jednání kolegia v červnu příštího roku byly předloženy zprávy příslušných náměstků o celkové situaci, pokud jde o práci s tajnými spolupracovníky na centrálních, jimi řízených správách a po linii krajských správ, s opatřeními, která byla přijata ke zlepšení situace. To znamená, aby ss. Kováč, Hrušecký⁸ a Vaňo⁹, každý za své správy, předložili analýzu celkové situace agenturní práce, slabiny a síly, objektivní výsledky a kolik svazků je „mrtvých“. Při dosavadních kontrolách bylo zjištěno, že máme agenty, se kterými byl naposledy styk v r. 1978 a od té doby s nimi nikdo nehovořil. Jsou v síti desítky lidí, kteří nepodali za poslední dva roky ani jednu zprávu a nebyla s nimi ani jedna schůzka, a jsou přesto dál vedeni jako spolupracovníci. Máme stovky svazků, ale poměrně málo užitečných výsledků.

Nyní k některým dalším otázkám konkrétní práce operativních útvarů. Chtěl bych zdůraznit jednu věc. V celém našem společenském zřízení se velice klade důraz na ochranu státního, služebního a hospodářského tajemství. Orgány Bezpečnosti mají při plnění nebo při zabezpečování tohoto úkolu významné postavení. To je třeba plnit, o tom jednala vláda, k tomu byla vydána příslušná ustanovení a nařízení. Ochrana a dodržování služebního tajemství platí i uvnitř Sboru. A chtěl bych to zdůraznit velice naléhavě, protože z porušování budu vyvozovat závěry. Jako příklad porušování bych chtěl uvést: Dostanu anonymní oznámení na jednoho spekulanta, které nechám prověřit. Za 14 dní potom přijde informace z rozhovoru s agentem, který mimo jiné řídicímu orgánu říká: „on ten váš vedoucí je rozpracován policií již asi 14 dní“. Pokud vyloučím možnost, že anonym, když mi psal dopis, tomu vedoucímu řekl, že po něm půjde policie, a vycházím ze skutečnosti, že nikdo jiný, než já a dva lidé ten dopis neviděli, pak musím předpokládat, že když se dostal dopis k prošetřujícímu orgánu, odtud to uteklo. Upozorňuji a žádám, aby se takové věci neopakovaly. Mám i zkušenost, že uložím inspekci něco přešetřit a dříve než inspekce vyrazí do terénu, tak příslušný útvar již ví, jaká konkrétní věc se tam bude prověřovat. Vyvodím z toho samozřejmě závěry po linii inspekce, ale chtěl bych upozornit vás, věnujte úniku informací pozornost.

V poslední době mi chodí dost anonymních dopisů, mimo ministerstvo i z ministerstva. Týkají se věcí mimo Bezpečnost, ale také k Bezpečnosti. Dávám vše prošetřit, to samozřejmě samo o sobě není nic nenormálního. Dostávám vyjádření, že je to nepodložené, ale současně začne tažení, kdo ten anonym napsal. My bohužel máme celospolečensky, ve straně, ve státě a i ve Sboru zkušenost, že v posledních letech více než 60 % anonymů se zakládá víceméně na pravdě, ta upozornění jsou oprávněná. Chtěl bych říci, že po tom, kdo na nesprávnosti upozornil, pokud to není výslovná pomluva, a to se dá poměrně snadno poznat, moc pátrat nebudeme. Budeme se spíš snažit, aby ty věci, na které upozornil a které jsou v zásadě pravdivé, i když možná v jednotlivostech trochu „přepáleny“, aby se napravovaly. Pokud to jsou pomluvy a útoky, tak se budeme snažit na pisatele dostat a pomlouvače potrefíme. Nevyzývám k tažení, aby každý sedl a začal psát anonymní dopisy, ale současně bych chtěl říci, že za to, že někdo napíše nějakou informaci, která nemusí být na 100 % přesná, za to, že svůj dopis nepodepsal, nebudeme po něm pátrat a šikanovat ho, protože on bohužel jinou cestu nevidí.

K bezcelnímu odbavování: Občas někdo někam jede ze sféry SNB, z ministerstva vnitra a v žádosti o schválení cesty je dodatek, abych schválil bezcelní odbavení. Soudruzi, bezcelní odbavení pracovníků ministerstev vnitra schvalovat nebudu kromě těch, kteří na to mají podle nařízení vlády právo. Bezcelní odbavení nemá pro nikoho žádný smysl, než pro naše celní orgány, to nechrání toho pracovníka před prohlídkou kteréhokoliv cizího celního orgánu. Bezcelní odbavení na hranicích vede k řadě nepříjemných věcí, které potom mají nepříjemné důsledky pro toho, kdo zajišťoval bezcelní odbavení, i toho, kdo byl bezcelně odbaven.

K tolikrát zmiňované koordinaci. Především pokud jde o koordinaci vůči vnějšímu nepříteli. Za těch 16 měsíců, co jsem tady, to bylo mnohokrát posuzováno. Několikrát to bylo posuzováno v kolegiu a na poradě náměstků. Bylo předloženo několik materiálů, které v žádném případě nebyly přijaty. Všechny ty diskuse vedly k jednomu závěru, že

8 Genmjr. JUDr. Vladimír Hrušecký, nar. 18. 12. 1930. Původním povoláním truhlář, od roku 1947 člen KSČ. V roce 1949 přijat k SNB jako osvětový a politický referent. V letech 1958–1972 příslušník I. správy FMV. Od 1. 5. 1974 konzultant sekretariátu a následně od roku 1977 náčelník sekretariátu federálního ministra vnitra ČSSR. Od 1. 6. 1979 náměstek federálního ministra vnitra (fídil III. a VI. správu SNB, Hlavní správu Pohraniční stráže a ochrany státní hranic, Správu vojsk MV a Správu pasů a víz). Dne 31. 12. 1988 odešel do starobního důchodu. Držitel mnoha resortních vyznamenání včetně zahraničních, v roce 1980 mu byl udělen Řád práce. KALOUS, Jan a kol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*, s. 68–69.

9 Plk. JUDr. Pavol Vaňo, nar. 18. 6. 1929. V letech 1983–1987 náměstek federálního ministra vnitra ČSSR. Tamtéž, s. 192–193.

koordinace je nezbytná a potřebná, že není schůdná cesta, aby byla při kterékoliv operativní správě, a že je třeba, aby tuto koordinaci dělal útvar při ministrovi vnitra. To je výsledek asi pěti diskusí v orgánech, o kterých jsem hovořil.

Za situace, když jsme se navzájem přesvědčili a ujasnili si věci, byl vydán letos v létě známý rozkaz ministra vnitra č. 8 o koordinaci, o vytvoření analyticko-ordinačního odboru.¹⁰ V pěti paragrafech jsou stručně a jasně vymezeny jeho úkoly a ve čtyřech paragrafech povinnosti, které mají operativní správy a další útvary vůči tomuto analyticko-koordinačnímu odboru. Bylo to děláno co nestručněji, aby to bylo jasné, aby nebyly pochybnosti. Zabezpečení analýzy, koordinace není v tom, zda se vydá rozkaz o dvou stránkách nebo o dvacetipěti stránkách. Zabezpečení je v tom, jak se plní. Nemyslím, že se časem neukáže, že něco by se dalo zlepšit. Nikdy jsem neodmítal rozumné připomínky, ale za jedině možný pokládám takový přístup, že napřed se začne rozkaz plnit a potom hodnotit co a jak zlepšovat.

A ještě bych chtěl dodat, že je třeba nejdříve si rozkaz přečíst, potom si ho promyslet a potom uvažovat, jak ho plnit. Náčelníci některých útvarů „zasvěceně“ hovořili o tom, kde jsou tam slabiny, co se nedá z toho splnit a potom se ukázalo, že ho pravděpodobně vůbec nečetli. Ušlo jim, že se týká vnějšího nepřítele a ne všech nepřátel a ušly jim i jiné „podrobnosti“. Další připomínky byly, že útvary nerozumí dobře, co mají posílat. Za této situace doporučuji znovu si rozkaz přečíst a zamyslet se. My často hovoříme o komplexním zamyšlení, tak bych v tomto případě doporučil zamyslet se komplexně. Rozkaz se týká náčelníků správ a náměstků ministra, tedy lidí, kteří něco o kontrarozvědčné práci vědí a měli by tedy vědět, co se od nich chce a proč. Po měsíci, kdy měly přijít zprávy a z některých míst nepřišly, jsem poslal upozornění, že rozkaz nebyl splněn. Upozorňuji, že federální ministerstvo není úvěrový ústav, který bude dlužníky upomínat, aby plnili své povinnosti. Rozkaz byl vydán, má termín, je jasný. Komu není jasný, kdykoliv může přijít, já mu to vysvětlím. O tom, jak se plní, je přehled a samozřejmě se vyvozují určité závěry. V rozkaze se hovoří o podání hlášení, a pokud nějaký útvar nemá nic nového, co by za daný měsíc ohlásil, je třeba, aby napsal, že ve sledované oblasti nemá žádný nový poznatek.

Je třeba hlásit to, co se v rozkaze vyžaduje. Víím, že se pracuje na některých a podle mne ne zcela zanedbatelných věcech vůči vnějšímu nepříteli, které v hlášení některých správ nebyly; žádám, aby se toto nevyskytovalo, neboť pokud se má koordinovat, tak je třeba znát všechny důležité skutečnosti. Není správná ani spekulace posílat víc, než je rozkazem výslovně požadováno. Pokud se někdo domnívá, že může posílat všechny možné hlouposti, pak zapomíná, že analytický a koordinační odbor všechna hlášení dost přesně analyzuje a ví, jaká hlášení mají být zasílána. Žádám, aby se to respektovalo. Když se něco nehlásí, nebo se posílají věci neprověřené a rozkaz mluví o prověřených signálech, i z toho se budou dělat závěry. Posláním analytického a koordinačního odboru zatím je koordinovat činnost proti vnějšímu protivníkovi. To je oblast, kde máme velké slabiny a kde práci musíme zlepšit. Velmi významnou složkou celkové činnosti odboru, která byla od počátku zcela jasná, je zabezpečování užitečného přehledu a informací o práci na jednom z velice důležitých státobezpečnostních pracovních úseků. Odbor nepřejímá odpovědnost za žádného náčelníka, to je v rozkaze výslovně uvedeno. Nepřejímá odpovědnost za rozhodování, za řízení, za kontrolu, nevměšuje se do práce náčelníků. Analýzu toho, co přichází, dělá pro potřebu ministra a na jeho pokyn. Proto se v rozkaze ukládá, že na jeho žádost mu příslušné útvary poskytnou další informace. Upozorňuji, že jsou určité potíže s poskytováním těchto informací. Žádám vás, aby nebyly. Celkově lze tuto problematiku zatím uzavřít takto: rozkaz je v platnosti asi 3 měsíce, prošly mezi tím dvě lhůty, kdy se mělo něco plnit. Někteří náčelníci poslali určité věci, můžeme se poradit o jejich kvalitě, někteří neposlali nic s odůvodněním, že čekají na prováděcí předpis k tomu rozkazu. V rozkaze však není ani zmínka o tom, že platnost termínu 1. srpna je podmíněna vydáním nějakých prováděcích předpisů. Rozkazy je třeba pečlivě číst a plnit.

Nyní krátce k jednání předsednictva ÚV KSČ o bezpečnostní situaci a našich úkolech na příští rok.¹¹

Předsednictvo přijalo závěr, že bezpečnostní situace v Československu je nadále stabilizována, že na základě úspěšné realizace politiky naší strany a socialistického státu se vytváří dobrý rámec pro práci bezpečnostních orgánů a že bezpečnostní orgány v zásadě hlavní úkoly plní. Závažnější kritika naší práce, jako celku, nezazněla. Bylo konsta-

10 Rozkaz ministra vnitra č. 8 z 1. 8. 1984 - Zřízení analyticko-koordinačního odboru a odboru řízení a využití výpočetní techniky. K nim viz KVAPILOVÁ, Iva: Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, 2008, č. 6. ABS, Praha 2009, s. 35-116, konkrétně na s. 46-47. Viz <http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik6-2008/kapo4.pdf> (citováno k 9. 12. 2015).

11 NA, f. P ÚV KSČ, jednání Předsednictva ÚV KSČ dne 24. 10. 1984, bod 3) Zpráva o bezpečnostní situaci v ČSSR, cíle a hlavní úkoly MV na rok 1985.

továno, že určité pozitivní výsledky dosahuje rozvědka v oblasti získávání jak politických i vojenskostrategických informací, tak vědeckotechnických poznatků. Připomínky byly především k jednotlivým sférám nebo jednotlivým úsekům práce Státní bezpečnosti.

Bylo přijato konstatování, že pokud jde o aktivizaci vnějšího nepřítele, těžiště naší informace, naší zprávy, je především v popisu činnosti zastupitelských úřadů a vojenských přidělců. To znamená v registraci toho, co je nejzjevnější a co oni nám fakticky sami ukazují a demonstrují. Ale v podstatě minimum informací je o tom nejnebezpečnějším a nejzávažnějším, co je přirozeně nejobtížnější součástí práce, to znamená o utajené, zakonspirované činnosti nepřátelských rozvědek. Soudruh Vrba¹² se tady zmínil, že za poslední 4 roky bylo odhaleno cekem 32 případů vyzvědačství. I za loňský rok byly některé případy vyzvědačství, z toho jeden velmi závažný případ zrady, který byl potrestán, ale kromě toho tam bylo i takové vyzvědačství, kdy v podstatě českoslovenští občané sbírali informace, ke kterým měli přístup s tím, že je později někomu předají. Nebo tam byli dva cestující Němci, kteří fotografovali různé objekty. To je samozřejmě paragraf 105, ale není to vyzvědačství, o které se nám především jedná, to znamená takové, kde nám pracují školení nepřátelští agenti pro konkrétní špionážní služby. To nám zatím uniká, a proto také v doporučení i v závěru předsednictva ÚV se nám ukládá, abychom podstatně zintenzivnili a zlepšili práci v boji proti činnosti speciálních služeb protivníka na našem území. Samozřejmě zastupitelské úřady tam své místo také mají, tam jsou rezidentury, odtud je to někdy řízeno. Byla by ovšem hrubá chyba si myslet, že pouze tyto rezidentury skutečně řídí vše. Speciální služby mají i jiné způsoby řízení agentury a také je využívají. Máme jako úkol toto „bílé místo“ zaplnit. To však znamená koncentrovat prostředky a síly kontrarozvědky na vnějšího nepřítele, na činnost speciálních služeb.

Pokud jde o úsek vnitřního nepřítele, hodnocení v naší zprávě bylo v podstatě přijato. Máme co dělat se skupinkami izolovaných lidí, kteří již „z profese“ pracují jako disidenti, mimo jiné také za peníze. Sami vidí, že jsou izolováni, že nemají vliv. Z informací, které máme z jejich prostředí, to jasně vysvětluje. Ovšem neustále se snaží získat si nějakou širší vlivnou základnu, především tím, že budou parazitovat na celospolečenských problémech, na boji za mír, na ochraně životního prostředí, ale dnes také na nacionalismu, na snaze rozdmýchat otázky náboženství a víry a na některých dalších věcech. Jejich dlouhodobým cílem je dosáhnout určité legalizace jako mluvčí nějaké opoziční síly v Československu. Kromě tohoto parazitování na celospolečenských problémech čekají na každou naši chybu zvláště v hospodářství či jiné sféře našeho společenského života. Mimo jiné veliké naděje vkládali do cenových úprav, zejména kolem piva. Rozšiřují se fámy, o kterých víte, že pivo bylo jenom prvním krokem a že pořádné zdražení bude od 1. ledna. Je třeba jednoznačně tomu čelit a odmítat tuto fámu. Po linii stranických orgánů bylo jednoznačně řečeno, že nic takového nebude; v tomto smyslu je třeba z naší strany na to reagovat. Spoléhají rovněž na objektivní podmínky v mezinárodním životě. Jedni spekulují, že mezinárodní napětí a přerušování hospodářské spolupráce povede k oslabení našeho postoje a našich přístupů, druhí naopak jsou si vědomi toho, že mezinárodní napětí může vést k tomu, že jejich činnost bude daleko ostřeji sledována a také daleko tvrději postihována; v těchto otázkách není mezi nimi nějaká jednota.

Dále bylo zdůrazněno, pokud jde o náboženství, že je třeba důsledně prosazovat církevní politiku strany. Je třeba důsledně se řídit kritériem, abychom z otázek víry nedělali zkušební kámen vztahů k socialismu pro masu věřících občanů. Je třeba počítat s tím, že u nás je několik milionů lidí, kteří vyznávají jednu nebo druhou víru, kteří přitom mají velmi poctivý vztah k socialismu i ke straně a které je třeba velice pečlivě, citlivě vést, aby se nedostali pod vliv nepřítele. Hlavně, aby nesprávnými zákroky po linii státní správy a po linii celospolečenských organizací, ale i po linii SNB, nedošlo k tomu, že z otázek víry se stanou otázky společenského politického konfliktu. Je ovšem třeba rozhodně vystupovat proti těm, kdo organizují protistátní aktivitu, kdo konspirojí, kdo se snaží dostat občany do pohybu a udělat z otázek víry předmět politické konfrontace. Tyto elementy je třeba oddělovat od masy poctivých věřících občanů. Prostě oddělovat právo svobodně vyznávat víru od pokusů vytvářet z otázek náboženské víry politickou platformu a konstituovat problematiku víry a církve jako opoziční politickou klerikální sílu v našem státě. V této souvislosti, mimo jednání předsednictva, bych chtěl upozornit na Polsko. Víte, co se tam stalo s Popieluszkou.¹³ Informace o tom,

12 Plk. RSDr. Karel Vrba, nar. 13. 1. 1926. Původním povoláním elektromechanik. K SNB byl přijat v roce 1945. Postupně působil u útvarů SNB JEŘÁB a KV StB Karlovy Vary, od r. 1960 na II. správě MV, v letech 1971–1975 konzultant sekretariátu federálního ministra vnitra, 1975–1979 zástupce náčelníka X. správy FMV. Dne 15. 2. 1979 pověřen funkcí náčelníka II. správy SNB (do funkce jmenován 1. 11. 1979). Od 1. 1. 1985 převeden do zálohy pro nezařazené, pak činné zálohy. K 30. 4. 1988 ukončil služební poměr – odchod do důchodu.

13 Jerzy Popieluszko (23. 9. 1947 – říjen 1984), polský katolický kněz. V srpnu 1980 poprvé sloužil mši pro stávkující hutníky ve Varšavě a stal se pak „kaplanem Solidarity“. Obrovské nasazení při duchovní a sociální službě pronásledovaným mu vyneslo nenávisť ze strany komunistického režimu. Dne 19. října 1984 byl unesen třemi příslušníky polské Státní bezpečnosti a zavražděn. Ti byli sice v roce 1985

že to udělali příslušníci Bezpečnosti, jsou nesporné. Zatím to není uzavřené a nemáme nejmenší podklady, abychom hodnotili, kdo to inspiroval a proč. Víme jednoznačně, že to je velice nešťastný politický krok, to již je možno říci dnes. Z hlediska současného zřízení, současného úsilí, současného stavu v Polsku, z hlediska polské dělnické strany je to velice nepřijemná a nebezpečná událost. Je třeba, abychom to sledovali, aby se to nějakým způsobem neodrazilo u nás, i když samozřejmě naše podmínky jsou jiné. Je třeba to sledovat zejména v těch oblastech, kde máme s PLR společnou hranici a kde vliv může být větší.

V souvislosti s hodnocením vývoje emigrace bylo konstatováno, že v devíti měsících letošního roku zaznamenala další pokles asi o 800 lidí ve srovnání s 9 měsíci loňského roku. Znamená to pokles o asi 20 % s tím, že i nadále je to závažný problém. Sociální složení lidí, kteří odchází, není pro nás příznivé. Je tam 37 % dělníků, velké procento středně řídicích kádrů a příslušníků inteligence. To není dobré. Rovněž věkově to není dobré. Podíl osob ve věku do 40 let činí více než 80 %. Kromě toho bylo řečeno v souvislosti s ochranou socialismu, že emigranti samozřejmě jsou určitou základnou pro práci nepřátelských rozvědek. Jednak něco sebou odnesli a jednak mají tady doma nějaké styky a je tedy třeba na tyto věci dávat pozor. Současně bylo řečeno, že cestování příbuzných za emigranty nemůže mít jiný režim, než cestování normálních našich občanů. Pokud ne horší, rozhodně ne lepší. Zatím to bylo tak, že řádný pracující občan musí žádat o devizový příslib a ten dostane v optimálním případě jednou za 3 roky, když neměl odněkud nějakou pomoc. Kdo však jel na pozvání emigranta, nepotřeboval devizový příslib, a tak se mu cesty povolovaly prakticky dvakrát i třikrát do roka. To nemá dobrý politický dopad, je to naprosto nesprávné. Proto byla v podstatě přijata téze, že příbuzní emigrantů nemohou být zvýhodňováni, pokud s nimi nebude naopak nakládáno trochu přísněji. Druhým problémem jsou navrátilci. Ročně se vrací kolem 200 lidí, letos to bude o nějakou desítku méně. Fakt je ten, že z hlediska zpravodajského, evidence, kde jsou, pro koho dělají, je [toj] u nás velice mizerné. Bude třeba, abychom se na tuto otázku dobře podívali, abychom si promysleli, jakým způsobem budeme evidovat jejich pohyb a činnost.

Pokud jde o ochranu ekonomiky, nebyly nějaké závažné připomínky. V podstatě je kladen důraz na to, že koncepce ochrany ekonomiky musí vycházet z toho, že nenahrazujeme hospodářské orgány, nezasahujeme do jejich pravomoci. To, co říkal s. Kočan¹⁴, je třeba plně respektovat, abychom hlášení agentury o různých nepořádcích přijímali, ale ne proto, abychom s nimi pracovali, ale aby s nimi pracovali ti, kterým to přísluší. Je to ochrana proti činnosti nepřítelů vnějšího i vnitřního. Smyslem ochrany nemůže být omezování potřebné a pro nás užitečné mezinárodní spolupráce. Nemůžeme omezovat iniciativu našich hospodářských pracovníků v této věci, pokud respektují zákony. A to je samozřejmě náš úkol, abychom věděli o tom, kde jsou zákony porušovány.

Informoval jsem předsednictvo o tom, že v posledních měsících nebo letech bylo realizováno několik závažných případů rozkrádání, zneužívání pravomoci atd. Bylo konstatováno obecně a zdůrazněno jako úkol pro všechny orgány pracující v trestním řízení, že je třeba urychlit práci při vyjasňování, vyšetřování a uzavírání případů. Bylo uloženo všem, aby se na to koncentrovali a aby se práce urychlila. Určité průtahy ve stadiu vyšetřování byly způsobeny i tím, že prakticky ve všech těchto případech jsou tak nebo jinak zapleteni spolupracovníci Bezpečnosti. Je to pro nás velice smutné, ale je to tak. Byla přijata zásada, že po uzavírání těchto případů bude vhodné je zpracovat a zveřejnit tak, jak se to dělá v posledních měsících v Sovětském svazu, aby bylo vidět, že i když socialismus není zcela prost těchto jevů, tyto případy jsou odhalovány a stíhány. A jsou stíhány i u těch, kteří jsou v nomenklatuře dost vysokých stranických orgánů. Bylo konstatováno, že tento postup politice strany nemůže uškodit. Naopak, politice strany může uškodit, jestliže lidé vědí o tom, že se krade, a domnívají se, že viníci jsou beztrestní. Z toho důvodu budeme sledovat tyto případy. Ve spolupráci s prokuraturou bude třeba dát našim sdělovacím prostředkům odpovídající podklady pro zveřejnění.

Byla hodnocena situace v oblasti Veřejné bezpečnosti. Znovu v letošním roce dochází celostátně k nárůstu kriminality zatím asi o 5 %, objasněnost zůstává přibližně na úrovni loňského roku. Znovu byl zdůrazněn význam boje proti toxikomanii s tím, že ve spolupráci Bezpečnosti a zdravotních orgánů tomu musí být věnována pozornost nejenom v některých krajích, ale na celém území státu tak, aby se to řešilo nejen jako problém Bezpečnosti, ale problém zdraví a ochrany zdraví celé naší společnosti.

odsouzení k trestům od 14 do 25 let vězení, ovšem již roku 1989 byl první z nich propuštěn na svobodu. Mučednická smrt Jerzyho Popieluszka měla velký symbolický význam pro opoziční hnutí v Polsku.

14 Pplk. Michal Kočan, nar. 27. 5. 1945. Dne 1. 10. 1967 byl přijat k SNB - KS SNB Banská Bystrica. Od roku 1971 působil na Hlavní správě StB SSR. V roce 1981 zastával funkci I. zástupce náčelníka XI. správy SNB, v letech 1982-1987 byl náčelníkem XI. správy SNB, 1987 zá-

Z vlastní problematiky SNB byly předmětem pozornosti hlavně kádrové otázky. Bylo zdůrazněno, že současný naplněný stav vytváří předpoklady k tomu, abychom zvyšovali nároky na výběr lidí, aby se při stabilizaci kádrů zároveň zvyšovala efektivnost práce. Byl zdůrazněn klíčový význam řídicí práce od shora až dolů k tomu, aby se situace dále zlepšovala. Bylo zdůrazněno, že při přijímání nových příslušníků je třeba klást důraz na všechna kritéria, to znamená jak na politickou úroveň, třídní, sociální původ, tak na charakter, schopnosti, kvalifikaci přijímaného člověka a jeho zdravotní stav, prostě na komplexní přístup ke všem kritériím. Byl zdůrazněn požadavek větší koncepčnosti kádrové práce, abychom včas připravovali lidi na výkon odpovědných funkcí. Byl v podstatě vzat na vědomí záměr, že resortní školství, to znamená školství, které připravuje pracovníky Bezpečnosti a ne lidi se všeobecným vzděláním. To se týká praporčických i důstojnických škol a úkolu vyhraněně profilovat charakter Vysoké školy SNB ne jako školy obecně právního směru, ale školy, která na základě potřebného právního vzdělání připravuje kvalifikované kádry pro bezpečnostní orgány. To jsou myslím ty základní věci.

Byla pozitivně oceněna mezinárodní spolupráce po linii bezpečnostních orgánů, byly schváleny cíle a úkoly na příští rok. Vychází se z hodnocení bezpečnostní situace, jak ji známe, z úkolů formulovaných ve střednědobém plánu a na XVI. sjezdu KSČ s tím, že ve státobezpečnostní oblasti je položen důraz na jednotlivé linie: vnější nepřítel, vnitřní nepřítel, církve a mládež; v oblasti kriminality: recidiva, ochrana hospodářství, hospodářská kriminalita. Zdůrazněn byl, a to nejenom pro příští rok, význam řídicí práce, organizace, analýzy, kontroly i osobního příkladu náčelníků a jako druhý bod, který v podstatě navazuje na naše dnešní jednání, úkol na všech operativních správách a na všech operativních útvech věnovat prvořadou pozornost budování, řízení a využívání agenturní sítě. Z toho hlediska naše dnešní porada a dnešní závěry by měly být vodítkem pro přístup k úkolům budoucího roku.

Podle mého názoru hodnocení v předsednictvu nedopadlo špatně, je třeba říci, že výsledky skutečně jsou založeny především na tom, že existuje politická stabilita v naší zemi a ta také podmiňuje bezpečnostní stabilitu. Bylo by naprosto nesprávné brát si z toho větší krajíc, než nám patří, ale také by bylo nesprávné znevažovat nebo zlehčovat práci bezpečnostních orgánů. Z tohoto hlediska je třeba k věcem přistupovat vyváženě s vědomím místa, které Bezpečnost má. Z toho pro nás vyplývá, abychom tak, jako jsme plnili [?] slabiny, o kterých víme, překonávat. Překonávat je především tím, že budeme konkrétně a na každém pracovišti analyzovat a přijímat pro každé pracoviště konkrétní závěry, jakým způsobem je budeme řešit.

Jako závěr a opatření k této části ukládám, aby do 15. listopadu, respektive do příští porady náměstků MV bylo provedeno konkrétní rozpracování těch úkolů, které vyplývají z tohoto jednání. Odpovídat za to budu já, s. Krása¹⁵ a s. Kraus¹⁶. Po linii všech kontrarozvědných orgánů musí být především rozpracován problém přístupu k účinnějšímu boji proti nepřátelským speciálním službám. Ukládám rovněž zvyšovat a soustavně kontrolovat míru osobního podílu náčelníků všech stupňů při výběru, výchově a řízení a při celkovém komplexním využívání agenturní sítě k plnění úkolů při rozpracování nepřátelské aktivity vnějšího i vnitřního protivníka a při ochraně čs. ekonomiky. Kontrolní činnost náčelníků orientovat přednostně na úseky, kde jsou v agenturní práci proti vnějšímu nepříteli největší problémy. To je základní a zcela konkrétní úkol pro všechny kontrarozvědné správy.

Chtěl bych poděkovat všem, kdo přispěli k jednání naší dnešní porady. Mám dost kritický pohled na mnoho věcí, zaznělo to asi i dnes. Znovu bych chtěl říci: tento kritický pohled neznamená, že bych neviděl práci, která se dělá. Práce se vynakládá hodně, stojí to hodně sil, hodně prostředků, hodně času, ale musí nám jít o to, aby tato vynaložená práce a prostředky přinášely mnohem efektivnější výsledky. To by měl být základní závěr našeho dnešního jednání.

pl

stupcem náčelníka fakulty StB VŠ SNB. V roce 1988 přemístěn na Správu StB hl. m. Bratislavy a Západoslovenského kraje. V roce 1990 byl ze služebního poměru propuštěn s odůvodněním, že k dalšímu výkonu služby *není způsobilý*.

15 Plk. JUDr. Milouš Krása, Csc., nar. 5. 7. 1940. Původním povoláním kovář. Od roku 1960 člen KSČ. Dne 16. 12. 1961 byl přijat k MV jako strážný Útvaru nápravných zařízení MV Vinařice, později působil tamtéž jako referent operativy. V roce 1966 přešel k StB. V letech 1969–1973 absolvoval studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, směr kriminalistický. Poté byl zařazen na 1. odboru Správy StB Praha a v roce 1977 absolvoval studium školy KGB v Moskvě. Od 1. 9. 1978 zástupce náčelníka Správy StB Praha, 1. 2. 1981 konzultant MV ČSSR, 1982 vědecká aspirantura na Vysoké škole F. E. Dzeržinského KGB v Moskvě, od 1. 3. 1984 náčelník kanceláře FMV ČSSR. Roku 1988 náčelník Vnitřní a organizační správy FMV, 1. 11. 1986 mimořádně povýšen do hodnosti plk., od 1. 11. 1989 náčelník VŠ SNB, od 1. 4. 1990 rektor VŠ SNB. Z vyznamenání: Za vynikající práci (1983), Bojový řád NDR Za zásluhy o národ a vlast ve stříbře (1985) a Zlatý odznak PLR Za zásluhy o ochranu veřejného pořádku (1986).

16 Plk. František Kraus, nar. 8. 12. 1925. V letech 1980–1986 náčelník sekretariátu federálního ministra vnitra ČSSR.